

Pernilla Liedgren & Christian Kullberg

Kvinnors och mäns möjligheter att framträda som ”ideala offer” för ekonomiskt våld i skuldsaneringsansökningar

Women's and Men's Opportunities to Appear as 'Ideal Victims' of Economic Abuse in Applications for Debt Relief

Studies show that 13 percent of all women in EU countries have experienced economic abuse in an ongoing or post-separation relationship. However, knowledge about this type of abuse is not well developed. One possible consequence of exposure to economic abuse is over-indebtedness, meaning that the individual can no longer pay off their debts within a foreseeable timeframe. The purpose of the present study is, with support from Adams et al.'s (2020) model on economic abuse, to examine whether, and if so how, an individual's exposure to economic abuse appears in men's and women's applications for debt relief, as well as assess the effectiveness of Adams et al.'s model in supplementing the analysis. We also aim to analyse the extent to which men's and women's descriptions allow them to appear as more or less “ideal victims” of the abuse they have suffered. The empirical material consists of debt relief applications submitted to the Swedish Enforcement Authority, along with the personal letters attached to these applications. Decisions, assessments, and service notes have been considered as background material. The applications were analyzed using directed content analysis based on Adams et al.'s (2020) model of economic abuse.

The results show that the applicants' debt relief applications contain examples of economic exploitation and economic control. The results also indicate that applicants of both genders refer to their own roles in the accumulation and growth of debt in different ways and through various linguistic means, which may influence the extent to which they are perceived as “ideal debt victims.”

Keywords: economic abuse, economic exploitation, economic restriction, debt reconstruction, over-indebtedness, ideal victim

Pernilla Liedgren är docent i socialt arbete vid Akademin för hälsa, vård och välfärd, Mälardalens universitet. Professor i socialt arbete vid Akademin för vård, arbetsliv och välfärd, Högskolan i Borås. *Christian Kullberg* är professor i socialt arbete vid Akademin för hälsa, vård och välfärd, Mälardalens universitet.

Kontakt: pernilla.liedgren@mdu.se

<https://doi.org/10.3384/SVT.2024.31.3-4.5631>
Socialvetenskaplig tidskrift, vol 31, nr 3–4 (2024), s. 403–423.
© 2024 Författarna, Licens: CC-BY 4.0.

Introduktion

Enligt WHO beräknas 30 procent av alla kvinnor i världen någon gång i livet bli utsatta för våld i nära relation (WHO, 2021). I Sverige rapporteras att 20 procent av alla vuxna kvinnor och 8 procent av alla män under någon period varit utsatta för upprepat och systematiskt våld av en tidigare eller aktuell partner (NCK, 2014). De ekonomiska aspekterna av våld har historiskt sett inte uppmärksammats som en egen våldsförm och förekomsten började på ett mer systematiskt sätt dokumenteras först i slutet av 1980-talet genom enkätfrågor om psykologiskt våld som inkluderade det ekonomiska våldet (Tolman & Raphael, 2000). Senare studier visar att 13 procent av alla kvinnor i EU-länder har blivit utsatta för ekonomiskt våld i en pågående eller efter en avslutad relation (FRA, 2014, s. 73). I en färsk svensk survey rörande mäns ekonomiska våld mot kvinnor rapporteras att 13 procent av de tillfrågade utsatts för ekonomiskt våld (Bruno m.fl., 2024).

En stor del av våldet i nära relationer fokuserar på att kontrollera en partner och på senare år har de ekonomiska aspekterna av denna kontroll fått ökad uppmärksamhet (se t.ex. Adams m.fl., 2013). Trots att det visat sig vara vanligt att i synnerhet kvinnor, men även män, utsätts för ekonomiskt våld, och trots de ofta långsiktiga negativa ekonomiska konsekvenserna för de utsatta, är ekonomiskt våld fortfarande en relativt outforskad aspekt av våld i nära relationer. Kunskaper om ekonomiskt våld är dessutom låga bland professionella och beslutsfattare vilket begränsar den hjälp utsatta erbjuds (Ulmestig & Eriksson, 2021).

En konsekvens av utsatthet för ekonomiskt våld är bland annat personlig skuldsättning eller överskuldsättning (Johnson m.fl., 2022). Överskuldsättning definieras i ett europeiskt sammanhang som att inte ha möjlighet att återbetala sina skulder inom en överskådlig tid (Hiilamo, 2018). I många EU-länder finns möjlighet att vid överskuldsättning få hjälp med någon form av skuldrehabilitering (Heuer, 2014). I Sverige regleras denna hjälp inom ramen för skuldsaneringslagen (Skuldsaneringslag, 2016).

Syftet med den här studien är att med stöd i Adams m.fl. (2020) modell om ekonomiskt våld undersöka om och i så fall på vilket sätt det framkommer i mäns och kvinnors skuldsaneringsansökningar att personen utsatts för ekonomiskt våld, samt hur väl Adams m.fl. modell fungerar för uppdraget. Vi avser även att analysera i vilken grad kvinnors och mäns beskrivningar får dem att framstå som mer eller mindre ideala offer för det de utsatts för.

För att kunna få skuldsanering krävs att två kriterier är uppfyllda. Det första kriteriet är insolventkriteriet, som innebär att den skuldsatta inte kan betala sina skulder inom överskådlig tid. Vad som är överskådlig tid tydliggörs genom två rättsfall i Högsta domstolen. I det första rättsfallet (NJA 2010, s. 496) konstateras att en frisk 47-årig person som kan betala sina skulder inom 15 år inte är överskuldsatt. I ett senare rättsfall (NJA 2013, s. 128) förtydligas att en bedömning om solvens bör rela-

teras till ålder, hälsotillstånd och ekonomi då en 79-årig person konstateras insolvent vid 8 års återbetalningstid. Insolvensbedömningen kan alltså variera beroende på de nämnda faktorerna samt skuldsaneringshandläggarens sammanvägda bedömning av dem.

Det andra kriteriet, skälighetskriteriet, innebär att skuldsanering endast bör beviljas om det är skäligt i relation till den skuldsattas personliga och ekonomiska förhållanden. Vid skälighetsbedömningen ska Kronofogden göra en egen diskretionär bedömning (Lipsky, 2010) och beakta de omständigheter som fanns vid skuldernas tillkomst, de ansträngningar som den skuldsatta gjort för att återbetala samt om personen medverkat vid handläggningen. Skulder kopplade till lyxkonsumtion, brottslighet och ekonomisk spekulation betraktas generellt som oskäliga, medan skulder som uppstått på grund av tidigare näringsverksamhet ska betraktas välvilligt (Benndorf & Morgell, 2017). Vidare ska den skuldsatta ha gjort vad denna kunnat för att återbetala skulderna.

Ekonomiskt våld

Ekonomiskt våld som begrepp har utgångspunkt i forskning om våld i nära relation där tvingande kontroll (*coercive control*) är ett begrepp som beskriver ett mönster av beteenden som används för att dominera, övervaka och manipulera en annan person (Crossman & Hardesty, 2018; Stark, 2007). Ekonomiskt våld kan förstås som en aspekt av tvingande kontroll, där förövaren använder ekonomi som ett medel att utnyttja den andre. Olika sätt att definiera och operationalisera ekonomiskt våld har utvecklats under senare år (t.ex. Adams m.fl., 2008; Postmus m.fl., 2016; 2020). Vi kommer i studien att utgå från Adams m.fl. definition av ekonomiskt våld från 2008: *beteenden som kontrollerar en kvinnas [eller mans, förf. kom.] förmåga att skaffa, använda eller inneha ekonomiska resurser, och genom detta hota [hans eller, förf. kom.] hennes ekonomiska trygghet och förmåga till självständighet* (s. 565¹, förf. övers.). Vi använder oss av Adams m.fl. definition eftersom den inkluderar essensen i senare definitioner (Postmus m.fl., 2020).

1 "... behaviors that control a woman's ability to acquire, use, or maintain economic resources, thus threatening her economic security and potential for self-sufficiency" (Adams m.fl., 2008, s. 565).

Tidigare forskning

När det gäller uppgifter om förekomsten av ekonomiskt våld spretar siffrorna. Det kan bero på att förekomst är svårt att mäta eftersom individer ofta inte definierar det de utsätts för som ekonomiskt våld (Sharp-Jeffs, 2015). Detta är kopplat till dels okunskap om ekonomiskt våld, dels att det ekonomiska våldet är en del i den tvingande kontrollen som är utmärkande för våld i nära relationer (Stark & Hester, 2019; Wilson m.fl., 2023). En annan anledning till spretande siffror är att definitioner, sätt att undersöka samt urvalsgrupper varierar mellan studier och att jämförelser och generaliseringar därför är svåra att göra. Mot bakgrund av sådana skillnader rapporteras en variation av ekonomiskt våld på mellan 9 och 15 procent bland kvinnor (Fanslow m.fl., 2021).

Forskning visar också att det ekonomiska våldet sällan utgör en enskild företeelse eftersom 94 procent av alla kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld också upplevt andra aspekter av våld i nära relation (Bruno m.fl., 2024). Forskning visar även att konsekvenserna av ekonomiskt våld kan vara omfattande och långvariga för de drabbade och resultera i skuldsättning som varar under lång tid efter uppbrottet från relationen (Adams m.fl., 2013) och det kan därmed bidra till både ojämlikhet och ojämställdhet (Johnson m.fl., 2022). Sårbara grupper för ekonomiskt våld diskuteras sällan i forskningen. Ett undantag är Bruno m.fl. (2024) som med kvantitativa resultat från en svensk kontext visar att det finns en stark koppling mellan moderskap och att bli utsatt för ekonomiskt våld och att kvinnor med låg inkomst och utbildning erfar ekonomiskt våld i något högre grad än andra.

När det gäller mäns utsatthet för ekonomiskt våld rapporteras det ofta som en del av psykiskt våld. Drijber m.fl. (2013) studie visar att finansiell skada hör till de vanligaste formerna av psykiskt våld som män utsätts för. Annan forskning visar att mäns, liksom kvinnors, utsatthet för ekonomiskt våld sällan sker isolerat från andra våldsformer. Tsui (2014) visar att 82 procent av männen upplevt mer än en form av våld.

Teoretiska perspektiv

Kvinnors och mäns möjligheter och begränsningar att påverka sin egen position och få samhälleligt inflytande är inte av naturen givna utan är i stället bundna av historiska och kulturella regler liksom förväntningar och normsystem för maskulinitet och femininitet. Sådana normer griper in på samtliga nivåer i samhället: den övergripande kontexten, den miljömässiga inramningen, de situationsbundna aktiviteterna samt individernas självförståelse (Kullberg m.fl., 2023; Kullberg, 2012; Larsson & Jacobsson, 2013; Liedgren & Kullberg, 2020). Det mönster av förväntningar och ansvarsområden som de båda könen på detta sätt antas ha och tar har getts benämningen *genusordningen* (jfr Connell, 2002). Grundläggande mekanismer i den ordningen är åtskillnad mellan samt över- och under-

ordning av de båda könen (Hirdman, 1988). Genusordningen genomsyrar och påverkar alla aspekter av samhället och vidmakthålls på ett mer socialpsykologiskt plan genom följande mer eller mindre samtidiga processer: de kategoriseringssystem som samhället erbjuder individen, det sätt som individen presenterar sig själv på, de tolkningar som andra gör samt de språkliga/förståelsemässiga förhandlingar som sker mellan individer i samhället. Samtliga sådana *genusskapande processer* bidrar till att situera individen på ett maskulinitets- femininitetskontinuum (Fäldt & Kullberg, 2012).

När det gäller risken för utsatthet för mäns våld pekars flickor och kvinnor i officiella sammanhang oftast ut som de primära grupperna även om det uppmärksammas att också barn samt män kan vara utsatta (Jämställdhetsmyndigheten, 2023). I linje med denna officiella inriktning har ett flertal reformer under de senaste 20 åren initierats för att stärka kvinnors situation som brottsoffer. Motsvarande satsningar har inte skett för manliga offer.

Brottsofferforskningen riktar uppmärksamheten mot hur kulturella regler och förväntningar påverkar kvinnors och mäns framträdande och självförståelse som utsatta för övergrepp (se t.ex. Skillmark & Kullberg, 2022). Forskning har också visat att omgivningens och offrets egna tolkningar och förväntningar spelar en stor roll när det gäller hur utsatthet för andras våld förstås. Vinjettstudier visar till exempel att en kvinna och en mans offerskap i ett fiktivt fall av övergrepp från okända främlingar tolkas väldigt olika av dem som ställs inför fallet (Howard, 1984a, b). Det manliga brottsoffret förväntas på ett helt annat sätt och med en större emfas än kvinnan vidta åtgärder för att skydda sig själv och klandras därför också av omgivningen om denne inte lever upp till sådana förväntningar medan motsvarande förväntningar inte finns på det kvinnliga offret. Den refererade skillnaden är ett exempel på i vilken grad och under vilka förhållanden kvinnor och män, gällande olika brottstyper, lever upp till föreställningar om ett *idealt brottsoffer* som finns rotade i samhället. Teorin om det ideala brottsoffret stipulerar att existerande föreställningar i samhället om brottsoffers klanderfrihet existerar på ett kontinuum från fullständigt, i hög grad/helt klanderfri till i hög grad/fullständigt klandervärd för brott man utsatts för (se t.ex. Christie, 2001). Mycket talar för att i samhället relativt cementerade uppfattningar och kategoriseringar om olika grader av oförskylld utsatthet hjälper människor att orientera sig i uppfattningar om vad som är rätt och fel, bra och dåligt och så vidare och därmed bidrar till att upprätthålla genussystemet och maktordningen i samhället (jfr Klapp, 1954). De ovan refererade teoretiska antagandena om hur förståelsen av brottsoffer i samhället är tätt sammanflätad med uppfattningar om kvinnor och män samt manligt och kvinnligt "vara" kan användas för att belysa verksamheten inom olika institutionella praktiker (som t.ex. socialtjänst, skuldrådgivningsverksamhet). I den här studien används denna teoretiska förståelse för att perspektivera skuldsatta kvinnors och mäns beskrivningar av sina problem.

Metod

Studien har en övergripande explorativ ansats och analyserna har utgått från ansökningar om skuldsanering ställda till Kronofogden samt de personliga brev som bifogats ansökningarna. Vidare har de beslut som fattats i ärendena samt tjänsteanveckningar använts som bakgrundsmaterial i den mån de har tillfört något för förståelsen. Vid en skuldsaneringsansökan ska den sökande, förutom att uppge uppgifter om hushållet, boende, sysselsättning, inkomster, utgifter, eventuella borgensåtaganden, tillgångar och skulder också svara på frågor fördelade på fyra områden. Det första området rör *hur skulderna uppkommit, vad de härrör från och vad pengarna används till*. Sökanden uppmanas att ange vilken typ av utgifter de flesta av skulderna härrör från (t.ex. skulder på grund av konsumtion, skulder från fastighet eller bostadsrätt, skulder från företag, borgensåtagande, skatteskulder eller skadeståndsskulder).

Det andra området som den sökande ska besvara berör omständigheterna kring betalningssvårigheterna. Den sökande uppmanas att beskriva *när och varför denne inte längre kunde betala skulderna*. Det tredje området rör *vad den sökande gjort för att lösa sin skuldsituation*. Här uppmanas den sökande att beskriva *vad denne har gjort för att försöka lösa den situationen och betala skulderna*. Det fjärde och sista området rör *sådana förhållanden av vikt som den sökande själv vill lägga till*. Här uppmanas den sökande att redogöra för annat som denne anser har betydelse för ansökan.

Svar på de nämnda frågeområdena lämnas i ett formulär. Utöver det har sökande också möjlighet att bifoga ett personligt brev, vilket många också gör (i detta urval i 24 procent av fallen).

Adams med fleras modell för förekomst av ekonomiskt våld

Adams m.fl. (2020) har utvecklat en skala för att kunna upptäcka förekomst och frekvens av ekonomiskt våld. Vi kommer att använda skalan, som vi fortsättningsvis benämner modell, som utgångspunkt för vår granskning av kvinnornas och mannens berättelser i skuldsaneringsansökningarna. Vi kommer i det fortsatta att med hjälp av en operationalisering av begreppet ekonomiskt våld fördelat i *ekonomiskt begränsande* och *ekonomiskt utnyttjande* syna skuldsaneringsansökningarna samt medföljande brev. När vi använder modellen ställs 14 frågor, fördelade på de två aspekterna, som besvaras med alternativen *Ja* respektive *Nej* för att ge en indikation på förekomsten.

Tabell 1: Den reviderade modellen av ekonomiskt våld (baserad på Adams m.fl., 2020, s. 2782).

	Ja	Nej
Ekonomiskt begränsande		
<i>Hindra dig från att ha pengarna du behöver för att köpa mat, kläder eller andra nödvändigheter.</i>		
<i>Dölja ekonomisk information för dig.</i>		
<i>Bestämma hur du ska spendera pengar i stället för att låta dig spendera dem så som du anser lämpligt.</i>		
<i>Förmå dig att be honom/henne om pengar.</i>		
<i>Gömma pengar så att du inte kunde hitta dem.</i>		
<i>Kräva att du ger honom/henne kvitton eller växel när du spenderat pengar.</i>		
<i>Hindra dig från att inneha ett jobb eller att gå till arbetet.</i>		
Ekonomiskt utnyttjande		
<i>Få dig att använda dina pengar för att köpa saker åt honom/henne eller betala hans/hennes räkningar när du inte ville.</i>		
<i>Använda hans/hennes pengar som han/hon ville medan dina pengar gick till att betala för hushållets gemensamma utgifter.</i>		
<i>Ta ut ett lån eller köpa något på kredit i ditt namn utan din tillåtelse.</i>		
<i>Få dig att ta ut ett lån eller köpa något på kredit när du inte ville.</i>		
<i>Sätta räkningar i ditt namn och lämna dig att betala dem.</i>		
<i>Tvinga eller pressa dig att ge honom/henne dina besparingar eller andra tillgångar.</i>		
<i>Stjåla din egendom.</i>		

Ekonomiskt begränsande definieras av Adams m.fl. (2020) som taktiker förövaren använder för att hindra partnern att få tillgång till och använda hushållets resurser. Frågorna har fokus på olika kontrollstrategier som partnern använder för att inskränka sin partners tillgång till/kontroll över tillgångar. Författarna skriver att den begränsande aspekten är effektiv som kontrollfunktion eftersom det tvingar den utsatte till underordning i och med att denne inte har tillgång till egendom, pengar eller kunskap om hushållets ekonomi.

Ekonomiskt utnyttjande omnämner Adams m.fl. (2020) som den allvarligare formen av ekonomiskt våld. Den innebär en högre grad av kontrollerande genom bedrägligt beteende och tvång, ofta inkluderande olika former och fysiskt eller psykiskt våld. Det kan innebära att låta den utsatte betala för hushållets alla utgif-

2 För att använda skalan ska man kontakta Adrienne E. Adams vid Michigan State University.

ter, att stjäla den utsattes egendom/pengar eller att antingen tvinga alternativt lura den utsatte att ta lån för den andres utgifter eller att ta lån i den utsattes namn, utan dennes kännedom.

Urval och deltagare

För studien valdes en månad under 2018 ut, som slumpades fram. Alla ansökningar om skuldsanering inskickade till Kronofogden under månaden (1 628) begärdes in och sorterades därefter utifrån om de hade ett bifogat personligt brev. Sammanlagt 1 233 ansökningar exkluderades eftersom de saknade ett bifogat brev eller att det av de insända handlingarna framgick att ansökan eller brevet var skrivet av en god man. Tre ansökningar exkluderades eftersom de saknade adress och telefonnummer. Till de kvarvarande 393 ansökningarna skickades en förfrågan om att delta i studien. Det ledde till att 269 exkluderades eftersom de sökande i dessa ärenden inte godkände att deras ansökningar skulle inkluderas i studien. Det slutliga urvalet om 124 ansökningar och beslut fördelades på 70 män och 54 kvinnor. Av dessa ansökningar bifölls 96 ärenden medan 28 avslogs. Bifallsandelen för manliga sökande var 76 procent och för kvinnor 80 procent. Analysen som studien bygger på inkluderar totalt fem ärenden (fyra kvinnliga och en manlig sökande) i vilka beskrivningar av ekonomiskt våld mot de sökande förekommer.

Studiens genomförande har försenats på grund av stor arbetsbelastning under covid-pandemin och att andra studier av överskuldsättning har prioriterats. Även om det empiriska materialet härrör från 2018, har dock enligt vår uppfattning inga viktiga förändringar skett i det svenska samhället eller vid Kronofogden som påverkar förutsättningarna för det studerade ämnet.

Etiska ställningstaganden

Studien har genomgått prövning hos Etikprövningsmyndigheten (dnr 20199-01246) och användandet av ansökningarna i studien och besluten har godkänts av förekommande sökande genom informerat samtycke. Övrigt etiskt beaktande i studien är att summorna i beskrivna fall har avrundats till hela tiotusental för att minska möjlighet till identifiering.

Analys

I studien användes riktad innehållsanalys (Hsieh & Shannon, 2005) i vilken analysen inleds med på förhand definierade koder. I analysen har vi utgått från den analytiska modell som presenteras i avsnittet "Adams m.fl. modell för förekomst av ekonomiskt våld". Valet att göra en riktad innehållsanalys innebär förstås både för- och nackdelar. Hsieh och Shannon (2005) skriver att målet med en riktad innehållsanalys är att validera eller utveckla ett teoretiskt ramverk. Samtidigt kan det deduktiva

förfaringssättet, där vi utgår från en färdig modell, göra att vi missar aspekter av vikt. I Hsieh och Shannons (2005) instruktioner för direkt innehållsanalys ingår att göra en analys av de fall som inte underordnar sig de i förväg definierade koderna för att klargöra om de representerar en ny kategori eller subkategori av en redan existerande kod. Det förfaringssättet kompenserar i viss mån för fall som inte inordnar sig i den valda teoretiska modellen. Vi återkommer i resultatdelens avslutande del till dessa diskussioner.

Resultat

Totalt ingår i analysen, som redan nämnts, fem ärenden (fyra kvinnor och en man) i vilka det i de personliga breven finns beskrivet situationer och händelser som i analysen bedömts handla om ekonomiskt våld. Utfallet av de fem ansökningarna var ett tydligt avslag (en man), ett avslag till en kvinna som gav löfte om ett bifall i en omprövning och tre bifall (tre kvinnor). Berättelserna är olika långa och täcker olika lång tid av de sökandes liv. De sökande har en ålder från 27 till 45 år och skulderna varierar mellan cirka 300 000 och 700 000 kronor (i genomsnitt 476 000 kr). I tabell 2 redovisas en översikt över de ärenden i vilka ekonomiskt våld identifierats samt våldets karaktär.

De aktuella siffrorna för den studerade gruppens skuldsättning kan jämföras med statistik från Kronofogden 2024-09-25 för samtliga ärenden som finns registrerade för personer mellan 26 och 44 år rörande skuldsättning (se <https://kronofogden.se/om-kronofogden/statistik/statistik-om-antal-skuldsatta> samt <https://kronofogden.se/om-kronofogden/statistik>). En sådan jämförelse visar att medelskuldsättningen för samtliga registrerade skuldsatta individer inom det aktuella åldersintervallet var 154 746 kr. Siffror för skuldsättning för gruppen som söker skuldsanering har inte kunnat erhållas. Uppgifter finns även om antal kvinnor och män som under det aktuella året ansökt om skuldsanering samt beviljandegraden för dessa ansökningar. Siffrorna visar att antalet sökande inom åldersintervallet 31–50 år (vilket är det närmaste möjliga redovisade intervallet) är 9 200. Av dessa var 54 procent män och 46 procent kvinnor (i vår studies urval var fördelningen 56 procent män och 44 procent kvinnor). Uppgifter finns även om antal beviljade ansökningar och avslag för de båda könen oavsett ålder. Av dem framgår att av de ärenden som under 2018 genomgick en fullständig utredning om skuldsanering så beviljades kvinnorna (7 811) skuldsanering i procentuellt större omfattning (68 procent) jämfört med männen (59 procent). Orsakerna till denna skevhet i beviljandegrad kan vara flera och är inte vidare utredda. En sådan kan vara att kvinnors lägre inkomster och därmed sämre återbetalningsförmåga ”inom en överskådlig framtid” bidrar till skillnaden. En annan möjlig orsak som anknyter till den här studiens teoretiska utgångspunkter är att det inom

olika praktiker i samhället finns mer eller mindre väl cementerade förgivettaganden om hur väl kvinnor respektive män motsvarar ett idealt offer i förhållande till det den aktuella institutionen har att bedöma för att kunna avgöra rätten till hjälp. Förklaringen skulle i så fall vara att Kronofogden helt enkelt bedömer den belägenhet som kvinnliga sökande befinner sig i utifrån andra bevekelsegrunder än mäns och därför bedömer kvinnors rätt till skuldsanering som genomgående större.

De aktuella ärendena i vilka ekonomiskt våld identifierats kan karaktäriseras på följande sätt: Ett av dem rör en mor–sonrelation i vilken modern är förövare. Fyra av ärendena innefattar parrelationer mellan kvinna och man i vilka mannen utnyttjat kvinnan. I dessa förekommer två fall av *ekonomiskt begränsande* i vilka mannen dolt information om hushållets ekonomi för kvinnan och ett fall i vilket mannen för att kontrollera kvinnan hindrat henne från att tjäna egna pengar genom lönearbete. Den vanligast förekommande formen av ekonomiskt våld som beskrivs i empirin är den enligt Adams m.fl. (2020) allvarligare formen – *ekonomiskt utnyttjande*. Det förekommer i fyra av de aktuella ärendena. I tre av ärendena uppger de sökande (två kvinnor, en man) att de har utsatts för att förövaren (två män, en kvinna) tagit ett lån eller köpt något på kredit i den utsattes namn utan tillåtelse. I två fall skriver de sökande att deras partner eller mamma handlat på faktura i deras namn och lämnat åt dem att betala för det. En kvinnlig sökande uppger att hon har varit utsatt för att mannen, utan att själv bidra efter egen förmåga, överlämnat åt henne att ansvara för och betala alla hushållets gemensamma utgifter. En annan kvinna uppger att hon förmåtts att ta ett lån som hon inte velat ta. Mannen i urvalet hävdar att han har tvingats att ge modern av sina besparingar. En kvinna och en man uppger att de blivit bestulna på egendom.

Tabell 2: Fördelning av typer av ekonomiskt våld.

Kön:	K	K	K	M	K
<i>Beviljad skuldsanering</i>	Ja	Ja	ja	<i>Nej</i>	<i>Nej</i>
<i>Ålder</i>	45	41	40	27	32
<i>Total skuld</i>	480 000	350 000	310 000	690 000	550 000
Ekonomiskt begränsande					
<i>Dölja ekonomisk information för dig.</i>		x	x		
<i>Hindra dig från att inneha ett jobb eller att gå till arbetet.</i>					x
Ekonomiskt utnyttjande					
<i>Använda hans/hennes pengar som han/hon ville medan dina pengar gick till att betala för hushållets gemensamma utgifter.</i>	x				
<i>Ta ut ett lån eller köpa något på kredit i ditt namn utan din tillåtelse.</i>		x	x	x	
<i>Få dig att ta ut ett lån eller köpa något på kredit när du inte ville.</i>	x				
<i>Sätta räkningar på ditt namn och lämna dig att betala dem.</i>		x		x	
<i>Tvinga eller pressa dig att ge honom/henne dina besparingar eller andra tillgångar.</i>				x	
<i>Stjäla din egendom.</i>			x	x	

Typer av ekonomiskt våld som sökande framhåller i sin ansökan eller i det personliga brevet

I analyserna av fallen kommer vi att redogöra för hur vi har bedömt att berättelsen som bifogats ansökan illustrerar ekonomiskt våld.

Ärenden som får bifall

Det första fallet är en 45-årig ensamstående kvinna med ett 8-årigt barn som beskriver att hon haft problem i sina tidigare förhållanden eftersom hon träffat män med alkoholberoendeproblematik, vilket lämnat henne som ansvarig för hushållsekonomi och som inneburit att hon nödgats ta lån. Hon skriver:

Jag har tyvärr ända fram till X (sonens namn) föddes haft problem när det gäller förhållanden, att jag träffat män med alkohol- och drogproblem vilket medfört att jag i det stora hela fått stå för ekonomin för både vuxna och barn. Det har också lett till att jag lånat och tagit på mig olika krediter för att klara vardagen.

Vår bedömning av detta sätt att framställa sin egen situation är att kvinnan framställer sig som utan tydlig agens och som att hon (utan att hon själv valt det) inlett förhållanden med män med drogproblem. Även beslutet att skaffa barn verkar inte ha varit avgjort av henne själv. Kvinnans bruk av passiva verb i hennes förklaringar av hur problemen uppstod riktar skulden och ansvaret mot någon annan. I tjänsteanteckningarna står att kvinnan berättat att hon inte vågat kräva något från sina manliga partners. Hon skriver att hon nu inte tagit några lån på åtta år och att hon i dag arbetar heltid och sköter sin ekonomi men att hon önskar sitt barn en bättre uppväxt rent ekonomiskt. I Kronofogdens bedömning står att de bedömer det som rimligt att skuldsanering beviljas. Dessutom kortas hennes återbetalningsperiod från fem till tre år. De skriver: *Vi bedömer att det finns beaktansvärda (goda) skäl till att förkorta betalningsplanen till 3 år på grund av ditt barn och att han har levt hela sitt liv med dina skulder.* Kronofogden uttrycker i sin bedömning att skuldsaneringsperioden kortas på grund av barnperspektivet. Kvinnans möjliga utsatthet som brottsoffer kommenteras inte. Denna ansökan inkluderas i studien eftersom vi med de tillgängliga uppgifterna bedömer det som att hon varit utsatt för ekonomiskt utnyttjande genom att behöva stå för hushållets alla nödvändiga utgifter och för att göra det har hon varit tvungen att ta lån.

Det andra fallet är en gift 40-årig deltidssjukskriven kvinna med ett hemmabonde barn på 15 år. Denna kvinna beskriver att skulderna kom till då hon som mycket ung träffade en man som hon skriver *blev far* till hennes två barn. Hon skriver: *Då jag redan hade passerat ett antal destruktiva förhållanden utan egen ekonomi var jag ganska så kuvad och ifrågasatte inte vart pengar tog vägen och inte heller vart min namnteckning hamnade.* Hon skriver att hon under förhållandet inte hade kontroll över hushållsekonomi och när hon sedan tog ut skilsmässa kom det som en chock för henne eftersom hon under förhållandet inte haft tillgång till sina bankuppgifter. Även den här kvinnan framställer sig själv i förhållande till uppkomsten av skuldproblemen som en person med små möjligheter att bestämma över sin egen situation. En konsekvens av detta blir att hon, så att säga, friskrivs från eget ansvar och samtidigt indirekt lägger det på sina tidigare partners. Kvinnan berättar i sitt brev om en fysisk och psykisk sjukdomshistoria som hon nu får behandling för. Kronofogden konstaterar att kvinnan är insolvent och beviljar en skuldsanering som ska löpa under fem år. Det här beslutet tas trots att skulderna hade kunnat betalas tillbaka i sin helhet på strax under tio år, vilket är en generös bedömning jämfört med tidigare rättsfall. Att kvinnan nu också är deltidssjukskriven och har barn bidrar möjligtvis till Kronofogdens generösa bedömning om insolvens och därmed beviljande av skuldsanering. Dock avstår Kronofogden, som i det föregående fallet, att korta skuldsaneringsperioden. Med de tillgängliga uppgifterna sluter vi oss även i detta fall till att kvinnan utsatts för ekonomiskt våld eftersom hon enligt egna utsagor inte tillåtits insyn i sin egen eller

hushållets ekonomi, att mannen tagit lån i hennes namn samt satt hushållets alla räkningar i hennes namn.

Det tredje fallet av de sökande som beviljats skuldsanering rör en 40-årig gift kvinna med ett hemmavarande 7-årigt barn. Hon skriver i brevet att hon gifte sig som 17-åring med en man från Sverige eftersom familjen i hemlandet bestämde så. Redan från början av äktenskapet tog maken kontroll över ekonomin. Hon skriver: *Första dagen jag kom till Sverige tog min man allt guld jag fick på mitt bröllop och tills i dag vet jag inte var det är.* Så småningom upptäckte kvinnan att hon hade stora skulder skrivna på sig som härrörde från lån som maken tagit i hennes namn. Hon ville då skilja sig men maken lovade att bättra sig. Kvinnan skriver att hon förlät honom eftersom de hade barn tillsammans. Kvinnan uppger sedan att hon efter det upptäckt att situationen inte förändrats, att maken inte alls amorterat på lånen medan hon själv betalat på skulderna som mannen tagit. Även den här kvinnan attribuerar ansvaret för skuldernas uppkomst på någon annan, i det här fallet maken. I Kronofogdens beräkningar framkommer det att kvinnan har inkomster som är 1 500 kr under den uträknade budgeten. Därför tar Kronofogden beslut om skuldsanering utan betalningsplan, vilket innebär att hon inte ska betala något alls och efter fem år ska hon därmed vara fri från sina skulder. Av tjänsteanteckningarna framkommer att den sökande och hennes make fortfarande delar boende och att inga skilsmässohandlingar är inskickade. I Kronofogdens dokumentation finns ingen reflektion gällande de problem som fortsatt samlevnad med den aktuella mannen kan ha för ytterligare skuldsättning med risk att fortsatt bli ekonomiskt utnyttjad samt påverkan på möjligheten att kunna fullfölja skuldsanering (Stark, 2009; Ulmestig & Eriksson, 2021). Även i det här fallet bedömer vi att kvinnan har varit utsatt för ekonomiskt våld som varit dels ekonomiskt begränsande, som hon redogör för och som innebär att maken dolt ekonomisk information för henne, dels blivit ekonomiskt utnyttjad genom att mannen tagit lån i hennes namn samt stulit hennes egendom.

Ärenden som får avslag

Det första ärendet som får avslag rör en 27-årig ensamstående man. Mannen beskriver i sitt brev att när han var 20 år ville modern och hennes sambo öppna ett café i hans namn eftersom de själva inte kunde på grund av att de var aktuella hos Kronofogden. Sonen skriver i ansökan: *... dom vände sig till mig och jag, givetvis ung och dum som jag var så ville jag ju hjälpa till i familjen och öppnade caféet i mitt namn.* I det här exemplet refererar den manliga sökande till sig själv som en person med agens, till skillnad från kvinnorna ovan. Samtidigt förklarar han sig som "ung och dum", det vill säga som om han inte visste bättre. Han själv hade vid tillfället för skuldernas uppkomst heltidsarbete och var inte delaktig i caféverksamheten. Caféet startade och ganska snart fick han skjuta till pengar från sin lön. Så småningom började han också få brev om

inkasso. Mannen skriver att modern då föreslog att han skulle öka kreditgränserna, vilket han också gjorde. Det löste dock inte problemen eftersom inkassokraven fortsatte att komma, men nu gällde de även utgifter som inte hörde till caféverksamheten som kläder och telefoner. Påpekanden kom även från Skatteverket om att företaget inte skött sina åtaganden gällande bokföringen. Till slut såldes caféet och dess inventarier av mamman och sambon som också behöll förtjänsten. I dag har mannen ingen kontakt med sin mor eller hennes sambo och han skriver också att han upplever att de grovt utnyttjat honom.

Mannens ansökan om skuldsanering får avslag eftersom han bedöms kunna återbetala skulderna på åtta år. Kronofogden skriver att de inte har haft anledning att göra en skälighetsprövning i sin bedömning eftersom sökanden bedöms kunna betala vad denne är skyldig: *Vår prognos tar bland annat hänsyn till din inkomstutveckling, utbildning, yrkeserfarenhet, ålder och hälsotillstånd.* Vi bedömer detta ärende som ekonomiskt utnyttjande eftersom mamman köpt saker på kredit utan sonens tillåtelse, köpt varor och tjänster i hans namn utan hans tillåtelse och lämnat till honom att betala, pressat honom att ge av sina tillgångar (genom att få honom att överföra pengar från hans löneinkomster till företaget) och stulit av honom då hon sålt caféverksamheten som ägdes av sonen och behållit pengarna från försäljningen.

Det andra avslaget är en 32-årig ensamstående kvinna. Hon beskriver i brevet att den man hon flyttat ihop med var mycket kontrollerande och bestämde vad hon skulle göra och inte göra: Hon skulle ta hand om hemmet, ringa eller sms:a mannen ofta, inte träffa vänner och inte förvärvsarbeta. Hon skriver:

Han var min ekonomi och jag skulle sköta allt i hemmet. Jag fick inte gå ut på sociala tillställningar och var tvungen att höra av mig var 15 minut. Sen var jag tvungen att säga upp kontakten med alla mina manliga vänner. När jag sen fick jobb på heltid så blev allt värre och på ett dygn skulle jag flytta ut.

Kronofogden behöver några kompletterande uppgifter till ansökan som kvinnan dröjer med att lämna in. Det framkommer i tjänsteanteckningarna att kvinnan uppgivit att mycket av hennes privata dokumentation finns i en annan stad på grund av hennes hastiga flytt. När de begärda uppgifterna inte inkommer avslås skuldsaneringen på grund av bristande medverkan. I avslaget signaleras till kvinnan att hon kommer att beviljas skuldsanering om hon bara inkommer med en ny ansökan med fullständiga uppgifter. I beslutet står: *Kronofogden anser att du är i behov av ekonomisk rehabilitering. Du har varit i kontakt med budget- och skuldrådgivningen i din kommun. Dessa omständigheter talar för att du ska bli beviljad en skuldsanering.* Vi har bedömt ärendet som ekonomiskt begränsande eftersom kvinnan enligt egna uppgifter hindrats att förvärvsarbeta.

Teoriutvecklande reflektioner i relation till ekonomiskt våld

I Hsieh och Shannons (2005) instruktioner för direkt innehållsanalys ingår, som vi nämnde i metodavsnittet, att göra en analys av de fall som forskaren finner inte faller under kriterierna i de i förväg definierade koderna. Vi redogör därför här för två fall som exkluderats.

Det första fallet rör en drygt 60-årig ensamstående kvinna. Hon söker skuldsanering för skulder som uppkommit då hon velat hjälpa sin son och hans barn. Sonen har genomgått flera konkurser, varit arbetslös i perioder och även skilt sig. Kvinnan har betalat för sonens familj, både för boende, bilar och andra utgifter. Kronofogden skriver i bedömningen att det är rimligt att bevilja henne skuldsanering trots att hon skuldsatt sig för en annan person. De menar att kvinnan gjort vad hon har kunnat för att återbetala skulderna och att hon har medverkat vid handläggningen. Fallet exkluderades från analysen om ekonomiskt våld eftersom hon inte skriver någonting i brevet om att hon har blivit utsatt för tvång, utpressning eller utnyttjande. Till skillnad från den 27-åriga mannen som får avslag skriver den här kvinnan inte heller något om att hon har manipulerats att ådra sig skulderna. Samtidigt ligger det inte långt bort att tänka att kvinnan har utnyttjats av sonen. En tolkning vi gör är att rollerna och förväntningarna från samhället på föräldra-barnrelationer formar självpresentationerna. Aspekter att beakta här är att forskning visar att sökande av skuldsanering väljer att presentera sig och sina omständigheter på ett i samhället önskvärt sätt för att kunna bedömas som värdiga att få skuldsanering (Kullberg m.fl., 2023; Larsson & Jacobsson, 2013; Liedgren & Kullberg, 2020). Vidare bör detta diskuteras i relation till Adams m.fl. (2020) modell för hur tvång respektive manipulation ska bedömas. Upplevelsen av om det rör sig om den ena eller andra formen är något som ofta skiftar beroende på vilken position parterna har (Crossman & Hardesty, 2018; Stark, 2009). I de fall förövare får offret att tro att denne vill göra de här handlingarna som resulterar i överskuldsättning är det ibland mycket svårt att själv konstatera att man varit utsatt för ekonomiskt våld tills efter år av terapi. Relaterat till detta behöver modellen utvecklas.

Ett annat fall som initialt inkluderades i urvalet, men som senare sorterades bort, rör en ensamstående kvinna i 60-årsåldern som i sitt brev redogör för 20 år av sitt liv. Berättelsen inleds med att hon träffar en man som hon senare gifter sig med. Tillsammans får de fyra barn varav ett är funktionshindrat. Familjens sociala nätverk är svagt och familjen är utsatt bland annat på grund av att mannen har drogproblem och inte förvärvsarbetar. Kvinnan får ta det största ansvaret för familjen och ekonomin medan mannen missbrukar och misshandlar henne både fysiskt och psykiskt. Kvinnan märker att mannen blir lite gladare när de har pengar så hon belånar huset för att, som hon själv skriver, *lätta upp stämningen*. Kvinnan beskriver att hon i en handling av desperation för den ekonomiska situationen börjar att spela, för att på det

viset få in mer pengar. Spelandet leder dock till ett missbruk. Slutligen, efter många år, ansöker hon om skilsmässa och genomgår behandling för spel- och alkoholmissbruk. Fri från missbruket och mannen ansöker hon om skuldsanering som beviljas. Av kvinnans berättelse framgår att hon själv till stora delar bidragit till skuldsättningen och hennes fall har därför inte inkluderats i de aktuella ärendena. Samtidigt förekommer i ärendet aspekter av psykiskt och fysiskt våld som pågått under lång tid och som kan ha påverkat hennes omdöme och handlingar. Utifrån ovanstående fall finns anledning att reflektera över om det finns behov att inkludera element av bakomliggande förhållanden i Adams m.fl. (2020) modell. Kvinnan hävdar i brevet att situationen i hemmet blev lugnare relaterat till våldet när de hade mer pengar vilket ledde till att hon tog lån. *Att använda lån för att undslippa våld* i en relation skulle kunna anses vara en sådan aspekt.

Diskussion

I genomlysningen av vilken typ av ekonomiskt våld som förekommer i ansökningarna finns exempel på ekonomiskt kontrollerande, men främst flera exempel på ekonomiskt utnyttjande, vilket är den mer allvarliga formen enligt Adams m.fl. (2020). Flera av breven i ansökningshandlingarna visar på att de sökande tagit lån för någon annans räkning, eller att någon annan har tagit lån eller köpt något på kredit i deras namn. Vidare finns exempel på att nära anhöriga beställt varor eller tjänster i de utsattas namn, stulit deras tillgångar, tvingat dem att ge av sina tillgångar samt i ett fall att en förövare använt sina egna pengar som denne själv velat och överlämnat till den sökande att bekosta hushållets nödvändiga utgifter. Resultaten lyfter fram det ekonomiska våldets betydelse för överskuldsättning, vilket också är ett argument för att särskilda rekvisit i skuldsaneringslagen bör kunna formuleras.

Som tidigare nämnts ställs inte några frågor i ansökningsformuläret för skuldsanering som direkt är kopplade till våld i nära relation. Frågan om hur skulderna uppkommit finns men det blir sedan den sökandes uppgift att fritt efter egna tankar formulera problembilden. Givet att många, som vi beskrivit i artikelns inledning (Sharp-Jeffs, 2015), inte förstår att de varit utsatta för ekonomiskt våld, finns därför en uppenbar risk att relevanta omständigheter inte blir redogjorda för i de sökandes egna berättelser. Utifrån vår läsning av de beslut från Kronofogden som kopplas till ansökningarna finns inga uttalade resonemang om ekonomiskt våld.

Ett något anmärkningsvärt förhållande som framkommer i vår studie är att en av de kvinnliga sökande (den 40-åriga kvinnan) får skuldsanering samtidigt som hon fortsatt är gift och lever tillsammans med mannen som utnyttjat henne/är förövaren. Det är anmärkningsvärt eftersom det antyder att hon löper risk för fortsatt utsatthet för ekonomiskt våld. På Kronofogdens webbplats finns numera (sedan augusti 2023)

information om ekonomiskt våld, hur det kan upptäckas och vad som ska göras åt det (Kronofogden, 2023). I en pågående studie med skuldsaneringshandläggare (sommaren 2024) framkommer dock att det inte ännu finns några systematiska rutiner för ekonomiskt våld. Vi hade gärna sett att Kronofogden infört standardiserade instrument likt FREDA, som används inom socialtjänsten, för att upptäcka våld i nära relationer och att de även rutinmässigt förmedlar kontakt till stödfunktioner inom kommunen som arbetar mot våld i nära relation när sådant våld upptäcks eller misstänks.

Resultatet har visat hur de sökande, med olika medel, framställer sig som offer för omständigheterna kring de uppkomna problemen. Av dem framkommer att både de sökande kvinnorna och den sökande mannen i sina berättelser refererar till sig *själva* och med olika medel beskriver hur de själva har agerat som en moraliskt hedervärd person i relation till skuldernas uppkomst. Det åstadkoms bland annat genom att de sökande refererar till sin *egen inkapabilitet* när det gäller skuldernas uppkomst genom att hävda att man på grund av ålder *inte förstod bättre* (den sökande mannen). Att framställa sig som en moraliskt hedervärd person åstadkoms också genom att hänvisa till sig själv och sina handlingar i förhållande till skuldtillväxten. Det görs genom att *ursäkta och rättfärdiga* vad man gjort eller inte gjort och hävda att man *hamnat i dåligt sällskap* (*två av de sökande kvinnorna*). I fallet med flera kvinnliga sökande innehåller även de personliga berättelserna olika typer av attributioner av ansvar till *andra*. I samtliga fall är dessa andra manliga partners och fäder till gemensamma barn. Det är tydligt att den sökande här argumenterar för att mannens/partnerns handlingar direkt orsakat de aktuella skuldproblemen. För att återknyta till diskussionen som förs i artikelns teoriavsnitt är vår bedömning att samtliga sökandes berättelser kan användas som argumentation för att de är offer för ekonomiskt våld, om än med varierande grad av möjlighet att argumentera för *total* frånvaro av egen skuld. Med detta menar vi utsagan att inte förstå bättre på grund av att man är ung (vilket beskrivs bidra till skuldsättningen i ärendet med den manliga sökande) förmodligen kan väga lättare i andras ögon när det gäller att bli bedömd som ett idealt offer, än att ha blivit manipulerad och utnyttjad av en partner (som beskrivs vara fallet i flera av ärendena med kvinnliga sökande). Här kan vi endast spekulera om det är just den aktuella skillnaden i hur de sökande framställer sin del i utvecklingen av den skuldsituation de hamnat i som varit avgörande i bedömningar. Men faktum är att alla kvinnliga sökande bedömdes som berättigade till skuldsanering (även om en av de kvinnliga sökande fick avslag med motiveringen att hon inte inkommit med nödvändiga uppgifter i tid). Den enda manliga sökande fick däremot avslag. I avslagsbeslutet framgår dock inte om det bedöms som skäligt att han skulle få skuldsanering. I stället skriver Kronofogden att de inte tagit hänsyn till frågan om han är berättigad till skuldsanering eller inte eftersom de bedömer att han har goda möjligheter att kunna betala tillbaka sin skuld inom en överskådlig tid, vilket de i hans fall uppskattas vara

åtta år. Det kan för övrigt kontrasteras mot det fall där en av de kvinnor som beviljas skuldsanering bedöms kunna betala tillbaka sin skuld något tidigare än tio år.

Det är svårt att från artikelns begränsade empiriska material dra slutsatser om kvinnors och mäns möjligheter att framstå som vad man skulle kunna benämna "ideala skuldoffer". Vi vet inte heller om urvalet i artikeln är representativt för samtliga de ärenden som Kronofogden fattar beslut i. Data om detta har inte varit möjliga att få fram. Därmed kan vi inte från det empiriska underlaget få några tydliga indicier på varför det, som redovisas i resultatavsnittets inledning, på aggregerad nivå för 2018 är en icke försumbar skillnad i beviljandegrad mellan ärenden i vilka kvinnor respektive män är sökande. Den enda skillnaden som är påtaglig i den här studien är, som redan påtalats, att kvinnors berättelser innehåller mer av utnyttjande från en manlig partner jämfört med männens beskrivningar. För att återknyta till den tidigare forskningen kring förståelsen från omgivningen av skillnader i hur kvinnors och mäns utsatthet för brott tolkas (se t.ex. Howard, 1984a, b) skulle en tentativ hypotes, som behöver undersökas närmare, kunna vara att den sökande mannen, för att han är just man, förväntas ha en annan potential att kunna stå emot dem (hans mor och hennes sambo) som utsatt honom för ekonomiskt våld. På motsvarande sätt skulle man kunna anta att de kvinnor, vars ansökningar ingår i materialet, som beskrivs vara mödrar som lever ihop med män som har sociala problem – och i några fall dessutom misshandlar eller på annat sätt utövar makt över sina partners – inte förväntas ha samma potential att stå emot ekonomiskt våld. Men om detta faktiskt ligger bakom de beslut som fattas kan vi inte säga helt säkert, eftersom Kronofogden inte bedömer om det är *skäligt* att den aktuella manliga sökanden beviljas skuldsanering. I stället nöjer de sig med att lita på att han under de närmaste åtta åren kan arbeta ihop till sina skulder på egen hand.

Avslutningsvis vill vi peka på att i relation till skuldsanering bedöms personer med beroendeproblematik som framgångsrikt tagit sig ur sitt beroende välvilligt av Kronofogden eftersom den ekonomiska rehabiliteringen ses som en nödvändig pusselbit i återgången till ett "normalt" liv. Ett följdresonemang av det borde kunna vara att även kvinnor och män som kunnat lämna ett förhållande i vilket det förekommit våld också skulle kunna bedömas med samma välvillighet.

Metodreflektioner

Det finns en svaghet i tillförlitlighet eftersom vi använt befintlig dokumentation vilket hindrat oss från att ställa följdfrågor. Vi har i artikeln försökt vara noga i att återge de olika stegen i analysprocessen så att läsaren kan skaffa sig en egen uppfattning om studiens tillförlitlighet. Vidare kommer vi när det gäller aspekten äkthet, genom forskningsfrågans fokus på ett ämne som samhället sagt sig vilja bekämpa, genom taktisk autenticitet kunna bidra med möjligheter för Kronofogden och lagstiftaren att mer effektivt arbeta mot våld i nära relationer (Guba & Lincoln, 1994).

Referenser

- Adams, A., Greeson, M., Littwin, A. & Javorka, M. (2020) The revised scale of economic abuse (SEA2): development and initial psychometric testing of an updated measure of economic abuse in intimate relationships. *Psychology of Violence*, 10(3): 268–278.
- Adams, A., Sullivan, C., Bybee, D. & Greeson, M. (2008) Development of the scale of economic abuse. *Violence Against Women*, 14(5): 563–588.
- Adams, A-E., Tolman, R-M., Bybee, D., Sullivan, C-M., Cris M. & Kennedy, C. (2013) The impact of intimate partner violence on low-income women's economic well-being: the mediating role of job stability. *SAGE: Bibsam: Premier Read & Publish: 2012–12*, 18(12): 1345–1367.
- Benndorf, F. & Morgell, N-B. (2017) *Skuldsaneringslagarna: en kommentar*. Stockholm: Karnov Group Sweden AB.
- Bruno, L., Sofia, S. & Ekbrand, H. (2024) Men's economic abuse toward women in Sweden: findings from a national survey. *Violence Against Women*, online first. doi: 10.1177/10998012241258248
- Christie, N. (2001) Det idealiska offret. I: M. Åkerström & I. Sahlins (red.) *Det motspänstiga offret* (s. 46–60). Lund: Studentlitteratur.
- Crossman, K.A. & Hardesty, J.L. (2018) Placing coercive control at the center: what are the processes of coercive control and what makes control coercive? *Psychology of Violence*, 8: 196–206. doi.org/10.1037/vio0000094.
- Connell, R. (2002) *Gender*. Cambridge: Polity Press.
- Drijber, B.C., Reijnders, U.J. & Ceelen, M. (2013) Male victims of domestic violence. *Journal of Family Violence*, 28(2): 173–178.
- Fanslow, J., Malih, Z., Hashemi, L., Gulliver, P. & McIntoch, T. (2021) Change in prevalence of psychological and economic abuse, and controlling behaviours against women by an intimate partner in two cross-sectional studies in New Zealand, 2003 and 2019. *BMJ Open*, 11(3). 044910. doi: 10.1136/bmjopen-2020-044910.
- FRA (2014) European Union Agency For Fundamental Rights, *Violence against women: an EU-wide survey*. [https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf].
- Fäldt, J. & Kullberg, C. (2012) Genusskapande processer i det sociala arbetets praktik. I: C. Kullberg, M. Hertz, J. Fäldt, V. Wallroth & M. Skillmark *Genus i socialt arbete*. Malmö: Liber.
- Guba, E.G. & Lincoln, Y. S. (1994) Competing paradigms in qualitative research. I: N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (red.) *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Heuer, J-O (2014) *Rules and norms of consumer insolvency and debt relief: a comparison and classification of personal bankruptcy systems in 15 economically advanced countries*. Doktorsavhandling. Universität Bremen.
- Hiilamo, H. (2018) *Household debt and economic crises: causes, consequences and remedies*. Cheltenham. Glos, UK: Edward Elgar Publishing.
- Hirdman, Y. (1988) Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 3: 49–63.
- Howard, J.A. (1984a) The "normal" victim: the effects of gender stereotypes on reactions to victims. *Social Psychology Quarterly*, 47(3): 270–281.
- Howard, J.A. (1984b) Societal influences on attribution: blaming some victims more than others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(3): 494–505.
- Hsieh, H-F. & Shannon, S. (2005) Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9): 1277–1288. doi: 10.1177/1049732305276687.

- Johnson, L., Chen, Y., Stylianou, A. & Arnold, A. (2022) Examining the impact of economic abuse on survivors of intimate partner violence: a scoping review. *BMC Public Health*, 22: 1014. doi: 10.1186/s12889-022-13297-4.
- Jämställdhetsmyndigheten (2023) Delmål 6: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. [<https://jamstalld-hetsmyndigheten.se/jamstalldhet-i-sverige/delmål-6-mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/> Hämtat 2023-12-31].
- Klapp, O.E. (1954) Villains and fools, as agents of social control. *American Sociological Review*, 19(1): 56–62. doi:10.2307/2088173.
- Kronofogden (2023) *Identifiera ekonomiskt våld*. [kronofogden.se Hämtat: 2023-12-19].
- Kullberg, C. (2012) Inledning: Genus i socialt arbete. I: C. Kullberg, M. Hertz, J. Fäldt, V. Wallroth & M. Skillmark *Genus i socialt arbete*. Malmö: Liber.
- Kullberg, C., Liedgren, P. & Jansson, P. (2023) I'm just a soul whose intentions are good: narratives in applications for debt reconstructions in Sweden. *European Journal of Social Work*, 26(5): 869–881. doi.org/10.1080/13691457.2022.2115016.
- Larsson, B. & Jacobsson, B. (2013) Discretion in the "backyard of law": case handling of debt relief in Sweden. *Professions and Professionalism*, 3(1): 1–17. doi:10.7577/pp.438.
- Liedgren, P. & Kullberg, C. (2020) Awaiting absolution: self-presentations in letters of application for debt reconstruction. *Nordic Social Work*. Publicerad online 9 april. [<https://doi.org/10.1080/2156857X.2020.1746388>].
- Lipsky, M. (2010) *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation.
- NCK (2014) *Våld och hälsa: en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Rapport. Nationellt Centrum för Kvinnofrid, Uppsala universitet.
- NJA 2010, s. 496.
- NJA 2013, s. 128.
- Postmus, J., Hoge, G., Breckenridge, J., Sharp-Jeffs, N. & Chung, D. (2020) Economic abuse as an invisible form of domestic violence. *Trauma, Violence & Abuse*, 21(2): 261–283. [doi.org/10.1177/152483801876416].
- Postmus, J., Plummer, S-B. & Stylianou, A. (2016) Measuring economic abuse in the lives of survivors: revising the scale of economic abuse. *Violence Against Women*, 22(1): 692–703. doi: 10.1177/1077801215610012.
- SFS 2016:675 *Skuldsaneringslag*.
- Sharp-Jeffs, N. (2015) *Money matters: research in the extent and nature of financial abuse within intimate relationships in the UK*. London: The Cooperative Bank.
- Skillmark, M. & Kullberg, C. (2022) Att stödja våldsutsatta män och kvinnor: former, omfattning och innehåll. I: M. Skillmark & C. Kullberg (red.) *Att möta våldsutsatta män: förståelse, bedömningar och hjälpinsatser*. Lund. Studentlitteratur.
- Stark, E. (2007) *Coercive control: the entrapment of women in personal life*. New York, NY: Oxford University Press.
- Stark, E. (2009) Rethinking coercive control. *Violence Against Women*, 15(12), 1509 – 1525.
- Stark, E. & Hester, M. (2019) Coercive control: update and review. *Violence Against Women*, 25(1): 81–104. [<https://doi.org/10.1177/1077801218816191>].
- Tolman, R.M. & Raphael, J. (2000) A review of research on welfare and domestic violence. *Journal of Social Issues*, 56: 655–682.
- Tsui, V. (2014) Male victims of intimate partner abuse: use and helpfulness of services. *Social Work*, 59(2): 121–130.

- Ulmestig, R. & Eriksson, M. (2021) Ekonomisk utsatthet som särskild sårbarhetsfaktor för kvinnor som har brutit upp från män som utövar våld i nära relation. I: L. Moser Hällen (red.) *Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer* (s. 173–185). Stockholm: Liber.
- WHO (2021) *Violence against women*. [<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> Hämtat: 2023-03-05].
- Wilson, B., Zawitkowski, S., Weiss, S., Docherty, L. & Barata, P.C. (2023) How the invisible becomes visible: the lived experience of economic abuse in heterosexual relationships. *Violence Against Women*, 18: 1–26.